

Висновки. Отже, досвід Японії продемонстрував, що у специфічних кризових умовах, коли в історично короткий період завдяки виваженій політиці відтворювалась виробнича сфера країни, фактори ризику вплинули на швидкий економічний ріст в порівнянні з конкуренцією. Висока інвестиційна активність і частка приватних вкладень стала головною особливістю японської моделі у період розбудови. Японська система наздоганяючого типу є ефективною для стадії індустріального суспільства і в цьому відношенні вона слугує необхідністю реалізувати в Україні напрацьованих арсеналів всебічної підтримки національного виробника в межах відкритої економіки.

Перелік посилань

1. Волков О.І. Економіка та організація інноваційної діяльності : підручник / О.І.Волков. – К. : Видавництво: ЦУЛ, 2007. – с. 125. – 3000 пр. - ISBN: 978-966-364-539-1.
2. Гальчинський А.С. Інноваційна стратегія українських реформ / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – с 33. – 2500 пр. - ISBN 966-95920-3-8.
3. Жаліло Я. Японський досвід державного регулювання економіки / Я. Жаліло // Економіка України. – №3. – 1995. – С.72-76. – 500 пр.
4. Линкевич, А. К. осмыслению опыта экономического развития Японии (современный капитализм) /А.К. Линкевич // Российский экономический журнал. – №10. – 1992. - С.86. – 1500 пр. ISSN 0130-9757.
5. Енамура, Н. Опыт послевоенной Японии в реформировании экономики / Н. Енамура, Х. Цукамото // Вопросы экономики. – №11. – 1992. – С.82. – 5300 пр. ISSN 0998-4563.

Антошко Т.Р.

асистент ФММ, НТУУ «КПІ»

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У даній статті розглядається проблема законодавчого регулювання елементів корпоративної соціальної відповідальності підприємств України. Автором досліджено законодавчі основи в сфері корпоративної соціальної відповідальності, методи впровадження елементів корпоративної соціальної відповідальності, та відповідальність за недотримання норм законів.

This article considers the problem of legislative control elements of corporate social responsibility of enterprises in Ukraine. The author has studied the legislative framework in the field of corporate social responsibility, methods of implementing elements of corporate social responsibility, and responsibility for the failure of the law

Ключові слова: корпоративне управління, корпоративна соціальна відповідальність, правове регулювання корпоративної соціальної відповідальності, соціальна відповідальність.

Вступ. У результаті тривалого і безперервного процесу капіталістичного розвитку західних країн сформувалася складна і збалансована система регламентації взаємовідносин приватного підприємництва, влади суспільства у сфері соціально-економічного розвитку країн і окремих територій. В даний час в різних країнах участь підприємництва у вирішенні соціальних проблем або жорстко регулюється в рамках чинного комерційного, податкового, трудового, екологічного законодавства або здійснюється самостійно під впливом спеціально встановлених стимулів і пільг.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) компаній все більше стає частиною державної політики країн Східної Європи – нових членів ЄС.

Вивченням проблем пов'язаних з регулюванням КСВ займаються такі дослідники, як О.Н. Башарина, О.К. Будкина, І.В. Коров'яковський, К.Р. Ляховецька та інші.

Постановка задачі. Метою статті є визначення основ державного законодавчого регулювання КСВ в Україні. У поданому дослідженні поставлено завдання: дослідити чинне законодавство України на наявність елементів КСВ в процесі корпоративного управління.

В процесі дослідження використані методи узагальнення, системного підходу та порівняльного аналізу.

Результати дослідження. В рамках європейського підходу існує два різних бачення рівня законодавчого регулювання КСВ - теми, яка актуальна сьогодні для України, особливо в частині взаємовідносин трудових колективів та адміністрацій промислових підприємств, підприємств та інвесторів, місцевих громад. Європейська комісія притримується думки, що КСВ - це добровільна діяльність і вибір компанії робити більше, ніж їй встановлено законом. І те, що КСВ - це частина повсякденної роботи компанії, а не окремий напрям, який необхідно окремо регулювати. Що стосується бачення перспективи Європейським парламентом, то вона зводиться до часткового регулювання КСВ з метою уникання конфліктів між підприємництвом і місцевою громадою щодо розуміння, що таке КСВ і шляхами впровадження. Насамперед дослідимо чинне законодавство України, яке в тій чи іншій мірі стосується регулювання КСВ, хоча такого поняття не зафіксовано в жодному нормативному акті.

Так, Законом України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року №1576-ХІІ встановлено загальні процедури створення та діяльності закритих та відкритих акціонерних товариств. Але цей закон в неповній мірі регулює відносини між акціонерами та АТ в особі органів управління.

Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року № 514-VI передбачає захист прав міноритарних акціонерів, передусім фізичних осіб, а саме в питаннях:

- врегулювання питань виплати дивідендів;
- встановлення порядку реалізації акціонерами переважно права на придбання акцій додаткової емісії;
- закріплення за акціонерами права «на незгоду» з рішеннями загальних зборів акціонерів, а також порядку його реалізації через обов'язковий викуп їх акцій;

– розширення кола питань, які віднесені до виключної компетенції загальних зборів;

– посилення ролі наглядової ради та забезпечення участі і ній представників різних груп акціонерів через механізм кумулятивного голосування;

– посилення відповідальності посадових осіб органів акціонерного товариства.

Врегульовані процедури прийняття рішення про вчинення значних правочинів, учинених акціонерним товариством, якщо ринкова вартість майна (робіт, послуг), що є його предметом, становить 10 і більше відсотків вартості активів товариства, за даними останньої річної фінансової звітності,

Регламентовані взаємовідносини товариства з ревізійною комісією та незалежним аудитором.

Встановлено режим зберігання документів акціонерного товариства та порядок надання інформації акціонерам.

Врегульовано взаємовідносини між зацікавленими особами під час злиття, приєднання, поділу, виділу, перетворення АТ.

В деяких випадках Закон ускладнює діяльність АТ щодо оперативного укладення господарських договорів з партнерами. Зокрема встановлено (стаття 70) : «Якщо ринкова вартість майна або послуг, що є предметом значного правочину, перевищує 25 відсотків вартості активів за даними останньої річної звітності АТ, рішення про вчинення такого правочину приймається загальними зборами за поданням наглядової ради». Зважаючи на те, що при скликанні загальних зборів повідомлення акціонерам робиться не менше як за 30 днів, то втрачається оперативність укладання угод. Скликання та проведення загальних зборів потребує значних витрат коштів, що теж є негативним фактором результатів діяльності АТ. Наступне: відомі непоодинокі факти відсутності кворуму на загальних зборах через відмову у реєстрації акціонерів, які володіють понад 40 відсотків голосуючих акцій. Таким чином зрив проведення загальних зборів може привести до не укладання значних правочинів, вигідних з економічної точки зору. На думку автора доцільно було б з метою розв'язання та в майбутньому запобігання такого корпоративного конфлікту статтю закону доповнити наступною умовою, що якщо збори не відбудуться із за відсутності кворуму, то рішення про вчинення значного правочину приймає наглядова рада.

Законом встановлено, що акції існують виключно у бездокументарній формі, що передбачає масштабне переведення обліку прав власності на акції українських корпорацій від реєстраторів до зберігачів. Процедура знерухомлення цінних паперів (переведення цінних паперів з документарної у бездокументарну форму існування) на законодавчому рівні не врегульована. Отже прогнозуємо, що більшість АТ вчасно не виконають вимогу Закону щодо приведення їх статутів та інших внутрішніх положень у відповідність з нормами цього Закону не пізніше ніж протягом двох років (до 1 травня 2011 р.)

14 січня 2009 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення на ринку цінних паперів» № 801 - VI від 25.12.2008 р. Основною метою цього

закону є запровадження та вдосконалення адміністративної й кримінальної відповідальності за використання інсайдерської інформації та маніпулювання цінами під час здійснення операцій з цінними паперами, за створення перешкод у доступі до інформації про емітентів цінних паперів та/або викривлення такої інформації. Тобто, на нашу думку тут вбачається реалізації деяких аспектів корпоративної соціальної відповідальності, а саме впровадження принципу прозорості та регулювання відносин між стейкхолдерами.

Зокрема законом доповнено Кримінальний кодекс новими статтями (223-2, 232-2,), які передбачають введення кримінальної відповідальності за такі суспільно небезпечні злочини, як порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів, приховування інформації про діяльність товариства.

Кодекс України про адміністративні правопорушення також доповнено статтями 163-5, 163-11 та 188-29, які передбачають введення адміністративної відповідальності за:

- приховування інформації про діяльність емітента;
- ненадання документів, що підтверджують право власності на цінні папери;
- діяльність на фондовому ринку без ліцензії;
- маніпулювання цінами під час здійснення операцій з цінними паперами;
- незаконне використання інсайдерської інформації;
- порушення порядку прийняття рішення про передачу ведення реєстру власників іменних цінних паперів або порядку передачі ведення реєстру власників іменних цінних паперів;
- порушення порядку розкриття інформації на фондовому ринку;
- ухилення від виконання законних вимог Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку або її уповноважених осіб.

Встановлення зазначених норм, які передбачають реальну відповідальність за здійснення цих порушень, повинно, на нашу думку, призвести до підвищення добросовісності у здійсненні своєї діяльності акціонерними товариствами, професійними учасниками фондового ринку, іншими учасниками корпоративних відносин.

Крім того з метою підвищення правової дисципліни з боку учасників фондового ринку цим законом збільшено санкції за правопорушення на ринку цінних паперів. Так, наприклад, якщо акціонерне товариство своєчасно не оприлюднить особливу інформацію таку як зміна посадових осіб товариства, зміна власника, який володіє акціями у розмірі понад 10% статутного капіталу, отримання позики або кредиту на суму, що перевищує 25 % активів емітента, тощо, на таке акціонерне товариство накладається штраф у розмірі до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (17000 грн.).

Необхідно приділити увагу Закон України «Про приватизацію Державного майна» № 107-V від 28 грудня 2007 року. Цей закон встановлює окремі норми відповідальності акціонерних товариств, створених в процесі корпоратизації та приватизації державних підприємств перед акціонерами. Зокрема це стосується реалізації права на участь у загальних зборах, взаємодії з прямими учасниками

Національної депозитарної системи при реєстрації прав власності на акції, придбані під час приватизації.

Встановлено, також, що у разі прийняття рішення загальними зборами акціонерів щодо реструктуризації або реорганізації ВАТ акції акціонерів, які голосували проти прийняття цього рішення, за їх бажанням підлягають обов'язковому викупу акціонерним товариством. Програмою задекларовано основну ціль – досягнення максимального економічного ефекту від продажу об'єкта приватизації. На наш погляд, слід було б встановити норми, не тільки максимально вигідного продажу об'єкту, недержавному власнику, а і зобов'язання щодо покращення екології в місці розташування виробництва, співпрацю з місцевою громадою з соціальних питань (створення нових робочих місць), тобто, під час приватизації слід враховувати інтереси інших зацікавлених сторін. Так наприклад, під час продажу пакету акцій за принципом аукціону ВАТ «Одеський припортовий завод» були такі фіксовані умови конкурсу, які мають бути забезпечені покупцем - у соціальній діяльності товариства, недопущення утворення простроченої заборгованості товариства з виплати заробітної плати працівникам товариства та з платежів до державних цільових фондів. Збереження протягом 5 років фактичної чисельності працюючих, що склалася на дату оголошення конкурсу. Витрати товариства на охорону праці на рівні не менш як 0.5 відсотка суми реалізованої продукції товариства за рік. Утримання на належному рівні та діяльність об'єктів соціальної сфери товариства. Впровадження за рахунок коштів товариства будівництва житла для працівників товариства площею не менше 3000 кв. метрів на рік та його фінансування у розмірі не менш як 60 відсотків вартості. Добровільне медичне страхування працівників товариства, пенсіонерів (колишніх працівників товариства) і недержавне пенсійне забезпечення працівників за рахунок коштів товариства згідно з діючими на підприємстві положеннями. Також, покупець подає до Фонду державного майна концепцію післяприватизаційного розвитку товариства, яка повинна містити зобов'язання учасників конкурсу що до виконання умов конкурсу та виконання плану довгострокових інтересів товариства стосовно підвищення економічних, соціальних, фінансових, технологічних та екологічних показників його діяльності.

Висновки. В результаті дослідження слід виділити, що на сьогодні намітився процес змішаної форми впровадження корпоративної соціальної відповідальності. Тобто, частково добровільні зобов'язання – які носять соціально економічний характер. Пряме законодавче впровадження елементів корпоративної соціальної відповідальності, шляхом прийняття Закону України «Про акціонерні товариства». Та опосередковано, за допомогою вимог які формулюються для інвесторів при приватизації державного майна, в процесі проведення конкурсів приватизації.

Практичне значення результатів дослідження полягає в подальшому вдосконаленні стимулюючої дії правового поля з метою державного впливу на впровадження вітчизняної моделі корпоративної соціальної відповідальності.

Перелік посилань

1. Закон України «Про акціонерні товариства» : за станом на 17 вересня 2008 року [Електронний ресурс] / Верховна Рада України [№514-VI]. – Режим доступу до закону: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=514-17>.
  2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення на ринку цінних паперів» : за станом на 25 грудня 2008 року [Електронний ресурс] / Верховна Рада України [№801-VI]. – Режим доступу до закону: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=801-17>.
  3. Закон України «Про господарські товариства» : за станом на 19 вересня 1991 року [Електронний ресурс] / Верховна Рада України [№1576-XII]. – Режим доступу до закону: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1576-12>.
  4. Закон України «Про приватизацію Державного майна» : за станом на 28 грудня 2007 року [Електронний ресурс] / Верховна Рада України [№107-VI]. – Режим доступу до закону: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2007_12_28/T216300.html.
  5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: за станом на 19 вересня 1991 року [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до закону: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=80731-10>.
-

Ошерова Н.

Інститут економіки та прогнозування НАН України

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ІПОТЕКИ ЧЕРЕЗ ОЩАДНО – БУДІВЕЛЬНІ КАСИ

У статті розглядається один з механізмів реалізації іпотеки – ощадно будівельні каси (ОБК). Досліджено світовий досвід успішного їх функціонування. Ця система ОБК працює в багатьох країнах Західної та Східної Європи й дозволяє громадянам накопичувати кошти під 2-3 % річних. Створення системи будівельних кас є необхідним етапом у розвитку масового іпотечного ринку. Проаналізовано слабкі та сильні сторони існування ощадно-будівельних кас та перспектива їх створення в Україні.

One of methods of realization of mortgage is examined in the article – oschadno build cashdesks (OBC). Investigational world experience of their successful functioning. This system OBC works in many countries of Western and East Europe and allows to the citizens to accumulate money under 2-3 % annual. Creation of the system of build cashdesks is the necessary stage in mass mortgage market development. The weak and strong sides of existence are analyzed oschadno-build cashdesks and prospect of their creation in Ukraine.

Ключові слова: ощадно-будівельні каси (ОБК), позичково-ощадні інститути (ПОІ).

Вступ. В світі іпотечне кредитування успішно розвивалося протягом останніх двох століть. Після приходу кризи в Україну, ситуація з кредитуванням практично зайшла в безвихідь, з тими відсотками по іпотечних